

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Katedra mediálních studií

Autor: Bc. Ondřej Hohl

Diplomová práce: Odkaz politických procesů 50. let v Československu na stránkách
vybraných periodik v podmínkách obnovující se svobody slova během Pražského jara 1968

Autor ve své diplomové práci sleduje, jak se téma politických procesů 50. let objevilo v periodickém tisku v období Pražského jara 1968. Pro svoji analýzu si vybral Reportéra, Studenta a Novou mysl. Byl jsem konzultantem bakalářské práce Ondřeje Hohla „Zachycení politických procesů 1. poloviny 50. let v dobovém tisku, analýza s důrazem na antisemitské prvky“. Z tohoto důvodu vím, že dané téma politických procesů 50. let autora velmi zajímá.

Diplomovou práci lze rozdělit na dvě části. Toto rozdělení vychází i na počet stran. První polovinu práce lze charakterizovat jako popis politického a mediálního kontextu. Autor se zde věnuje politickým procesům 50. let i zachycení událostí roku 1968. Nyní se asi budu s autorem rozcházet v pohledu na využívání odborné literatury. U 50. let autor uvádí, že vychází hlavně ze dvou knih Karla Kaplana (Komunistický režim a politické procesy v Československu; Zpráva o zavraždění generálního tajemníka). Karla Kaplana si velmi vážím a také jej pokládám za jednoho z našich nejlepších historiků, ale přesto se nedomnívám, že při psaní diplomové práce lze odkazovat pouze na dvě Kaplanovy publikace a mít v seznamu literatury celkově čtyři. Autor by měl dle mého názoru prostudovat i jeho další publikace (Sovětské poradci v Československu 1949-1956; Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953-1956; Nebezpečná bezpečnost: Státní bezpečnost 1948-1956). Některé jsou doplněny edicemi dokumentů (Kádrová nomenklatura KSČ 1948-1956. Sborník dokumentů; K politickým procesům v Československu 1948-1954. Dokumentace komise ÚV KSČ pro rehabilitace v roce 1968). Autor věnuje největší prostor procesu se Slánským a již menší pozornost je poskytnuta dalším politickým procesům. Soud s Miladou Horákovou zaznamenává, ale proč v té souvislosti nezmínit publikaci Karla Kaplana „Největší politický proces M. Horáková a spol.“. Neopomíjel bych ani knihu Miroslava Ivanova o procesu s Horákovou. Ústav pro soudobé dějiny uspořádal v roce 2003 konferenci „Politické procesy v Československu po roce 1945 a „Případ Slánský“. Z této publikace vyšel velmi zajímavý sborník, kde lze nalézt také informace např. o církevních procesech či případu tzv. slovenských buržoazních nacionalistů. Ze sborníku je patrné, že i jiní autoři se zabývají procesy 50. let. Třeba nevydali tolik publikací jako Karel Kaplan, ale ani jejich přínos k objasňování záležitostí 50. let nelze opomíjet. Autor se v diplomové práci zmiňuje o Marii Švermové a Jarmile Taussigové. Jejich profily by mohl nalézt v publikaci Jiřího Pernese, kterou napsal v roce 2006 o ženách – komunistkách.

Stejně tak mám výhrady k zachycení událostí Pražského jara 1968. Autor si stanovil jako publikaci, z níž vychází, knihu Jana Pauera „Praha 1968“. Uznávám její kvality, ale nelze v diplomové práci stanovit za základní pouze jednu publikaci. Shodou okolností se stalo, že nyní v lednu 2007 píší posudky tří diplomových prací, které se vztahují k období roku 1968. V každé této práci je uveden politický a mediální kontext roku 1968. Mohu tedy porovnávat. Michaela Müllerová a Jana Niklová mají těchto publikací výrazně více. Proč autor neuznává za zdroj informací publikace, které vydává Ústav pro soudobé dějiny (např. Pecka, J. – Belda, J. – Hoppe, J.: Občanská společnost 1967-1970. Sociální organismy a hnutí Pražského jara 1967-1970; Pecka, J. – Prečan, V.: Proměny Pražského jara 1968-1969. Sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti)? Ústav pro soudobé

dějiny vydal edicí dokumentů Komunistické strany Československa v letech 1968 a 1969. Nevidím důvod, proč by neměly být použity jako zdroj informací.

Autor rád používá citace z memoárů Čestmíra Císaře. Jedná se bezpochyby o velmi zajímavé svědectví o roce 1968. Měl bych ale výhrady k rozsahu citací. V odborném textu není běžné uvádět souvislou citaci několika stran. Podle poznámkového aparátu autor na stranách 45-46 cituje celkem čtyři strany z Císařových „Pamětí“, o kus dál tři strany. Pak bych ale měl otázku, zda nevzít v úvahu i publikace Bohumila Šimona a Zdeňka Mlynáře o roce 1968.

Stejně se můžeme zabývat absencí textů k mediálnímu kontextu roku 1968. Autor k této problematice využívá dlouhé citace z Císařových „Pamětí“. Proč ale nevyužil i knihu Dušana Havlíčka „Jaro na krku, zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ od června do prosince 1968“? Nemusel se obracet jen na memoárovou literaturu. Jiří Hoppe připravil v Ústavu pro soudobé dějiny edici „Pražské jaro v médiích: výběr z dobové publicistiky“. O situaci médií v roce 1968 psal i autorův konzultant Jakub Končelík. Ještě jedná poznámka k literatuře. Při analýze periodik roku 1968 Ondřej Hohl uvádí, že novináři vedli rozhovory s Hedou Margoliovou-Kovályovou a Josefou Slánskou. Pak by ale mělo být zmíněno, že obě vydaly po roce 1989 memoárové knihy. Bylo by pak možné porovnat tyto knihy s jejich vzpomínkami, které periodika publikovala v roce 1968.

Autor charakterizuje období 50. i 60. let, zaznamenává nejvýznamnější události i ukazuje, jak se politická scéna u nás vyvíjela. Nedopouští se nepřesností. Charakteristika je faktograficky správně a jistě základní kontext čtenáři poskytuje. Autor si z širokého spektra publikací vybral ty, které jsou kvalitní. Skutečně si ovšem myslím, že u diplomové práce by seznam prostudované literatury měl být širší, aby autor mohl provést srovnání mezi jednotlivými historiky a doplnit další informace. Nabídka publikací se každým rokem rozšiřuje, tak proč vycházet jen z malého počtu.

Dále se domnívám, že v diplomové práci by u osob, které jsou zmiňovány v textu, měla být poznámka s biografickými údaji. V tomto by autor mohl myslet na čtenáře. Zvláště podstatné je to u jmen, která nemusí být všeobecně známá (např. vyšetřovatel Bohumil Doubek). V práci, která obsahuje velké množství jmen, by takové biografické poznámky měly být součástí textu.

V druhé polovině práce autor analyzuje texty periodik Reportér, Student a Nová mysl. Je zřejmé, že vybraná periodika velmi pečlivě prostudoval. Shromáždil všechny relevantní texty. Postupuje chronologicky a prezentuje publikované názory. Do textu zařazuje řadu delších citací, takže čtení je trochu obtížnější (i kvůli menší velikosti písma). Je věcí diskuse délka těchto citací. Čtenář získá představu o názorech, které byly publikovány. Současně je zřejmá i forma těchto textů i způsob práce novinářů. Myslím si, že by bylo možné pokusit se o širší porovnání Reportéra a Studenta. Současně by u obou periodik bylo dobré také ukázat, která další historická témata se zde objevovala, aby byl jasný kontext jejich zájmu o historii.

Do přílohy autor zařadil kompletní přepisy textů z Reportéra a Nové myslí, což je určitě velmi přínosné. Můžeme si tak přečíst znění celých textů. Tuto přílohu mohou velmi dobře využít další badatelé, kteří se budou problematikou politických procesů 50. let a diskuse o nich v roce 1968 zabývat.

Ondřeje Hohla znám od začátku jeho studia. Jak jsem již uvedl, tak jsem byl konzultantem jeho bakalářské práce. Víím, že je to student pracovitý, což dokumentuje i rozsah diplomové práce. Problém předloženého textu vidím v tom, že Ondřej Hohl nedává příliš prostoru konzultantovi, aby podobu textu ovlivnil. Tento problém zde byl již u bakalářské práce a domnívám se, že nastal i nyní. Znáím práce, které Jakub Končelík vedl, a myslím si, že pokud by Ondřej Hohl dostatečně konzultoval, tak jsem jako oponent dostal daleko menší prostor k připomínkám. Jistě by ho konzultant v oblasti literatury nasměroval k rozšíření počtu titulů i doplnění poznámkového aparátu. Na druhou stranu jsem si vědom, že diplomová práce je výsledkem autorova značného úsilí při sběru materiálů i psaní, které mu trvá delší dobu než ostatním studentům. Proto pak asi došlo k situaci, že neměl dostatek času na konzultování napsaného textu, protože termín odevzdání se již blížil. Určitě si zaslouží slova uznání, že Ondřej Hohl i přes zdravotní obtíže se s úkolem napsat diplomovou práci vypořádal, i když je určitě ve složitější situaci než jeho spolužáci. Napsal text, který je zajímavý a jistě přínosný pro další badatele. Jako oponent ale mám výše uvedené výhrady. Navrhuji hodnotit diplomovou práci Ondřeje Hohla známkou velmi dobře.

V Praze 30. ledna 2007

PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.